ŐRSÉGI TÁJSZAVAK ÉS NÉHÁNY SAJÁTOS ŐRSÉGI PARASZTI SZAKKIFEJEZÉS

VÉGH JÓZSEF

1991. január elején védtem meg nagydoktori értekezésemet: „Kapcsolatok a jelentéstan, a nyelvjáráskutatás és a néprajz között. (Egy élet tudományos és tudományszervező munkásságának összefoglalása)."

Dolgozatomat az opponensek és a kijelölt bíráló bizottsági tagok nagy elismeréssel fogadták.

Értekezésem terjedelme a következő: 281 lap és 5 oldal néhány kevésbé ismert munkaeszközről és a kiváló adatközlők fényképeivel.

A jelenlegi nehéz gazdasági viszonyok közepette nincs reményem arra, hogy munkám teljes egészében megjelenhessen. Úgy határoztam tehát, hogy munkám jelentősebb részeiből néhány fejezetet, ahol ehhez módom és lehetőségem van, közzéteszek.

Jelen alkalommal az őrségi tájszavakat és néhány jellegzetes paraszti gazdasági kifejezést szeretnék közreadni.

MOLNÁR ZOLTÁN, a szombathelyi tanárképző főiskola tanára a Debrecenben megjelenő MNyj.-ban (XXVIII–XXIX. [1990.]) adott ki egy „Őrségi szójegyzék" c. értékes anyagot. A szerző több forrásból, olykor megbízható, néha kevésbé megnyugtató közleményből válogatta össze a jegyzéket. Az adatokat a helyszínen nem ellenőrizte.

Én az értekezésemben szereplő adatokat minden községben a helyszínen ellenőriztem. Továbbá azt is megadom, hogy a felsorolt szavak milyen társadalmi értékűek, kik használják, csak az öregek, tehát kihaló szó, a fiatalok már nem mondják, legfeljebb ismerik az adatot. Olvasóimnak tehát nyelvszociológiai megfigyelésekre is módja van.

***

Őrségi vizsgálataim célja nyelvtani (hangtani és alaktani) jellegű volt. Ámde lépten-nyomon érdekes tájszavakat hallottam, és ezeket, mint fő munkám melléktermékét feljegyeztem.

„A nyelvjáráskutatás időszerű kérdései" c. cikkemben, amely a MNyj. II. kötetében jelent meg, eléggé részletesen foglalkozom a tájszavak gyűjtésének kérdéseivel is. KISS JENŐ erről ezt írja: „VÉGH szerint CSŰRY és iskolája azért fordult szembe a régi – mazsolázgató – tájszógyűjtéssel, hogy „megvesse a nyelvjárás lexikai vizsgálatának alapját, a teljes szókincsgyűjtést" (MNyj. 1953: 53).

Ugyancsak KISS JENŐ vizsgálta meg a tőle megszokott alapossággal és gondossággal, hogy közöljünk-e minden tájszóhoz a jelentés megadása után példamondatot

is. Fejtegetésének végső eredménye az, hogy ez nem szükséges minden esetben. – Én akkor közlök példamondatot, ha a tájszó jelentésének fogalmi tisztázása nem könnyű. A példamondat a jelentés megértését elősegíti.

Még azt is jeleznem kell, mielőtt elég gazdag tájszógyűjteményem közlésébe belefogok, hogy a felsőőri, a mihályi, a földeáki, az Ipoly-menti (palóc), a nagykőrösi tájszótárak szerzői hosszú esztendőkön át – különféle szótárakat és a hagyományos paraszti gazdálkodás útmutatófüzeteit is tanulmányozva – gyűjtötték, és rendezgették anyagukat. Igaz, hogy én 1946 őszén kezdtem megismerkedni az őrségi tájszavakkal, az ŐHA. készítése közben is volt alkalmam ilyeneket tanulmányozni, néhány tájszót az ŐHA.-ba is felvettem, az alább következő gyűjtemény mégsem őrségi tájszótár, annak csak az elkészítését segíti. Ne várjon tőlem az olvasó olyan szótárt, mint amilyet IMRE SAMU, KISS JENŐ, RÁCZ SÁNDOR, TÓTH IMRE, VÁRKONYI IMRE, VILLÁM JUDIT készített. Úgy vélem mégis, hogy nagy kár volna gyűjtésem anyagát közzé nem tennem. Némely tájszónak a hangalakja nem határozott, a jelentését is más-más adatközlő kicsit egymástól eltérően adja meg. Ezen vizsgálatokat is lehet még pótolni.

Mielőtt az őrségi tájszavak közzétételébe belekezdek, felhívom a figyelmet arra, hogy a tájszavak (a valódi, a jelentéstani és alaki is) különböznek a szókincs egyéb elemeitől. A közszavaknak is lehetnek hangtani, alaktani változatai, a jelentésük sem teljesen ugyanaz minden beszélő nyelvi tudatában. A változatok száma azonban a hangalak és jelentés szempontjából a tájszavak területén sokkal gazdagabb.

Nem csupán a különböző helyi nyelvjárásokban lehet apróbb-nagyobb különbségeket észlelni, hanem ugyanazon helyi nyelvjárásban is. Néha ugyanaz az adatközlő több változatot ismer és használ. Pl. *liflánder, liflandër,* ritkábban *<liflándlër>* (a továbbiakban az alakváltozat ritkább voltát így jelölöm). De nagyobb különbségeket is tapasztaltam, az általam 1986 és 1989 között újból vizsgált helyi nyelvjárásokban, Őriszentpéteren, Szalafőn, Kercaszomoron és Csödében mindenütt hallottam az 'elájul, rosszul lesz' jelentésű szavakat: *elettyën, elöttyen, elefjënt* hangalakban. A 'kötekedik' jelentésű *böllenkëdik böllönködik* alakban is él, ugyanígy a *nyifántás* 'gyenge, erőtlen, nyápic' *nyifáncás* hangalakban. A *bászli* 'gyáva' mellett a *bájszli* is; a *lëhincül* 'gyengén fúj, csendesedik a szél' *lëhincsül* alakban is megvan.

Én az alább közölt tájszavakat főleg Őriszentpéteren jegyeztem fel, de rákérdeztem Szalafőn, Kercaszomoron (annak is a Szomoróc nevű részében), néhány tájszót Csödében és Zalalövőn is megkérdeztem. Ha a megadott tájszó csak egy községben ismeretes, akkor az illető községnevet adom meg.

Van olyan tájszó, eredetileg igealak, amelyik többnyire csak melléknévi, illetőleg határozói igenévi alakban használatos. Ilyen pl. a *tümmedvë* 'rossz kedvű, levert', *t'ëmeledëtt* 'zavarodott, tébolyodott, nem beszámítható'.

A földmívelés és a mezőgazdaság szakszókincsét az alábbiakban nem közlöm, de úgy vélem, hasznos, ha ideveszek néhány szót, amelyek olyan tárgyaknak, fogalmaknak, műveleteknek a jelzői, amelyek az Őrségre jellemzők. Ilyenek pl. *düllü, düllet, mögye* 'a szomszédok között lévő fü-

ves terület', *gyepü, gyöp, házülis, füjj* 'fű', *mezü* vagy *mezzü, tag, telek* stb. Jelentésüket a jegyzékben adom meg.

áfog 'álldogál'. Mit *áfogacc* itt?

aligos mn. 'gyengélkedő, azaz „alig van"'. Köllött innom, ollan *aligozs* v^{u}òt a gyomrom.

aggottam tn. i. Csak múlt időben hallottam: 'törődik'. Ere mënt, nëm *aggottam* velë.

aranymáling^{u}ò vagy *aranymálink^{u}ò* vagy *oromállu* fn. 'sárgarigó'. Csödében így is mondták: (*alamár*). Sz^{u}òl az (*alamár*) (a továbbiakban a kihalóban levő alakváltozatokat, szavakat így jelölöm).

avitt mn. 'elavult, elnyűtt, régi'. Az ágynëmű már nagyon *avitt.*

bagulesü fn. 'pofa', csúfolódó jellegű.

bakfincányi tn. i. 'bukfencezni': MNy. LXXXIII, 553.

baligács mn. 'balkezes, nem jó, nem ügyes', *bal kezze ír.* Az unokám izs *baligács.* – Ez nem *baligács* kalapács.

barkucál ts. i. 'bele-belefarag a fa kérgébe'.

bászli ~ bájszli mn. A *bájszli* alak inkább Kercaszomoron (Szomorócon) használatos. Ritkán hallható *bámászli* alakban is. Jelentése: 'gyáva, együgyű'. Në l^{i}èggy ollan *bászli* ! Në *szëkád* eszt a gyerëkët, ollan *bájszli.* Vö.: OrmSz., Mihályi Tájsz.

b^{i}èn tl. i. 'erősen sír, bőg': MNy. LXXXIII, 553.

b^{i}èg at ts. i. 'bőget és bőg'. Ne *b^{i}èg azsd* aszt a gyerëket! – Mënnyetëk az istálluba, mer *b^{i}èt atnak* a tehenëk!

b^{i}èjuzs gyerëk mn. 'sírós gyerek'.

bollik tn. i. 'bomlik'. Ritkán használatos. Őriszentpéteren jegyeztem fel: „Mëkfogta, hogy össze në *bollon.* Az egész Őrségben ismerik e szólást: *Összebollott,* mint a pankaszi embër gatyája.

böllenkëdik vagy *böllönködik* tl. i. 'kötekedik'. Në *böllenkëggy* ! Në *böllönköggy* !

böstörü fn. 'fából készült borstörő mozsár'. ŐHA. és MNy. LXXXIII, 553.

bucska fn. '10 literen aluli kis pálinkáshordó': MNy. LXXXIII, 553.

bincsukus és *böckös* mn. 'deformálódott'. Illen *böckös, bincsukus* kezem van.

bincsukus [fa] mn. 'ágas-bogas, deformálódott [fa]'. Të ez ollan *bincsukus fa,* në̈m tudom, hogyan farag'gyam kü.

cséglás mn. Pontos jelentését többszöri kérdezgetéssel sem tudtam megállapítani. Adatközlőim a következőket mondták: a régi szürke teheneknek a szarva volt ilyen. „Öreg, v^{i}ën tehennek *cséglás* a szarva." Más: „Ollan *cséglásan* áll a szarva."

csahos mn. 'szájas, eleven eszű'. Csahos feles l^{i}ëge van neki.

csajbos, csajb^{u}òkos mn. 'ferde, otromba'. Ollan *csajb^{u}òkos* a fa törzse. Vö. ZAKÁL (85) és MNy. LXXXIII, 554.

csajtat ~ csatangul tl. i. 'mászkál, barangol'. K^{u}òszál mindig, aki csavarog.

csajtorás mn. 'görbe'.

csakar, mëkcsakar ts. i. Jelentése talán: 'megtekerget'. A következő szövegkörnyezetben, spontán beszélgetésben hallottam és jegyeztem fel Kercaszomoron: „*Mëkcsakargattak* vagy *mëkszeletëk* 'megszeleltük' akkor, hogy levegüt kapjon [ti. a szenes vasaló]. Kevezs v^{u}òd benne a parázs, hogy iziccsa fö." Noha a kitűnő özv. Pongrácz Antalné Papp Margittól jegyeztem fel, szükségesnek tartom a hangalak és a jelentés további tisztázását. Erre nem volt alkalmam. – Akadémiai nagydoktori értekezésemben az őrségi tájszavak jegyzékében említettem a *csakar, mëkcsakar* szót is (a 175. és a 186. lapon). Jelentése talán [így írtam]: 'megtekerget'. A következő szövegkörnyezetben hallottam és írtam fel özv. Pongrácz Antalné Papp Margit előadásában Kercaszomoron [vagy ahogy itt nevezik a falurészt: Kercán]. „*Mëkcsakargattak* vagy *mëkszeletëk* 'megszeleltük' akkor, hogy levegüt kapjon [a vasalu]. Kevezs v^{u}òd benne a parázs, hogy izziccsa *fö*!" (Az értekezésben nem írtam, hogy néhány őrségi községben, így Kercán is a köznyelvi *fel* ~ *föl* igekötő zárt *ë*-vel hangzik. Bár értekezésemben több helyt szó esett erről is.) Dolgozatom megvédése után levélben megkérdeztem a nagyon értelmes Pongrácznét (1987-ben volt 70 éves), aki kérdezgetésem célját, nemzeti és kulturális jelentőségét is jól ismerte. Pongráczné 1991 őszén így válaszolt: „megcsavarodott, megtekeredett, a vasalut megcsargattam, mer lehamvatt benne a parázs, hogy *izullon fe,* melegebb legyen mer szenyes vasalu vót." Én az adatközlő írásmódján nem változtattam. Az értekezésemben leírtakból, továbbá Pongráczné leveléből úgy látom, hogy nemcsak a jelentés bizonytalan, hanem a hangalak is. Jó volna Kercán és néhány őrségi községben kérdezősködni a művelettel, illetőleg a szóval kapcsolatban. Csak az az baj, hogy ma már nincs szenes vasaló, csak idősebbek ismerik. – A kérdést tehát nem látom lezártnak.

csálira vagy *csárira* hsz. Ha valaki félre köti kendőjét vagy a kalapját, szokták mondani: *csálira* vagy *csárira* áll.

csapa fn. 'gyalogút, amelyet általában kevesen használnak, vagy a szekér kerekének nyoma'.

csatorázni tl. i. 'igen sűrűn csattogni'. *csatorázu mënkü:* MNy. LXXXIII, 554.

csintovás mn. 'sáros, vizes'.

csintova fn. 'sáros, vizes hely'. Hajcsátok kü a disztukat abbu a *csintovábu*!

cseferit tl. i. 'szaporán cseveg'. Në *csefericcs!* vagy Në *gebericcs!*

csekmet fn. 'haszontalanság, szemét, semmire valóság'. Mennyi *csekmet* van itt az udavaron. – Vö. *geszmet*!

csihajta mn. 'veszekedő, verekedő', Csihajta *n^{i}ëps^{i}èg; csihajta hel*' 'gazos hely'. Ez utóbbit csak egy, de jó adatközlőtől hallottam.

csikorog tl. i. 'nyafog'. Në *csikorog'gy* të gyerëk! és – *Csikorog* mind a hájtalan szek^{i}ër.

csimba fn. 'hinta': MNy. LXXXIII, 553.

csimbányi tl. i. 'hintázni'. Në *csimbá* të gyerëk!

cs^{i}ër fn. 'sár'.

cs^{i}èros ~ *máncs^{i}èros* mn. 'sáros'. *Cs^{i}èros* ez a disznu.

csög-bök mn., ronda fára mondják; így nyilatkozott az egyik adatközlőm. Felsőőrön a jelentése: 'ág-bog, bokrok'; Mihályiban: *csögbög* mn. 'kicsit mekcsünt ember'. Gúnyos hangulatú.

csökött mn. 'piciny, elmaradt a növésben'.

csömbökös [fa] mn. 'ronda', *ollan csunya,* így magyarázták a jelentését az őrségiek: MNy. LXXXIII, 554. Így is mondják: *csömbölikës.*

csömbölikës vagy a köznyelvihez közeledve *csömböl^{i}ëkes* [fa] mn. 'ronda' [fa].

csömbölik fn. 'állati bélsár'. *Csömbölik* van rajt, az ápolatlan, gondozatlan kutya és disznó szőrén van a *csömbölik.* Ollan állaton, amëllik nincs mëktisztitva, l^{u}ògnak rajta a *csömbölikëk.*

csörge fn. 'töpörtő': Mny. LXXXIII, 554.

csöszmörög ts. i. 'megy vmi után, keresi'. Mit *csöszmöröksz?* – Az Ërzsi *csöszmörög* a spájzba, j^{u}ò szimattya van. – Hová *csöszmöröksz* ?

csötönyöz ts. i. 'keresget valamit'. Nëm aluszik, *csötönyöznë.* – Feküggyön mán lë, në *csötönyözzön* ! – Në haraguggyon Olga n^{i}ëni, hogy mindig itt *csötönyözök.* A gyerëk mit *csötönyöz* ollan soká?

csünt mn. 'kicsi, elmaradt a növésben'. Embërre mongyák, gyerëkre. Haggyátog b^{i}ëkin, láttyátok, hogy millen *csünt.*

dáborikul és *dáborit* tn. i. 'óbégat'. Ez is mit *összedáboriku.* – Në *dáborissz* akkorán!

düllet fn. 'a szántóföldek közötti, kb. két ölnyi széles füves terület, ahol a szekér meg tud fordulni'. Ritkán jelenthet dűlőutat is: Hajdzsd kü a tehenëket, ü^{i}örözz ëggyet a dülletën! – Lëkaszátad a *dülletët* ?

düllü fn. 'a ház mellett lévő füves térség (mindig a *házülis* után)'. A *házülis* 'egy család birtokában lévő területen épült házak együttese'. A ganajl^{i}ë lëfót ('lefolyt') a *düllüre,* azon v^{u}òt a j^{u}ò sz^{i}ëna. – A java sz^{i}ëna mindig a *düllün* v^{u}òt.

egurog tn. i. 'elgurul', vö. *gurog:* MNy. LXXXIII, 554.

ëggyüvág ts. i. 'összever'. *Ëggyüváglak,* ha nëm fogac sz^{u}òt.

ëggyükarmulászta ts. i. 'összekarmolta'.

ëggyükörömzsil és *körömzsil* ts. i. 'összekörmöl'. Rëggel a kutya, mikor elengedik, *mëkkörömzsili* az ajtut.

ëggyüvesznek tn. i. 'összevesznek'.

ë^{j}etlen mn. 'a meg nem evett étel, ami megmaradt'. A két *e* hang között kis, alig hallható *j*-szerű hiátuspótló. „Ez is *ëjetlen* maratt ^{i}ëtel."

ejtüzik, mëgejtüzik tl. i. 'a gyomra kiürül és megéhezik, egyúttal ki is piheni magát'. A szó jelentését sok kérdezgetés után tudtam megállapítani. Őriszentpéteren kívül Szalafőről és Kercaszomorról is hozok példamondatot. Sokat ëvëtt, m^{i}ëgis *mëgejtüzött.* – *Ejtüzzünk* ëggyet a padon! – *Mëgejtüzik,* mig alutt, kipihente magát. – Ugy j^{u}ò lakott, de addig nëm lësz jobban, mig mëg nëm *ejtüzik.*

ekácsul, elkácsul tn. i. 'elferdül, deformálódik'. *Ekácsut* a *fajszom* 'elferdült a szövőszékem'.

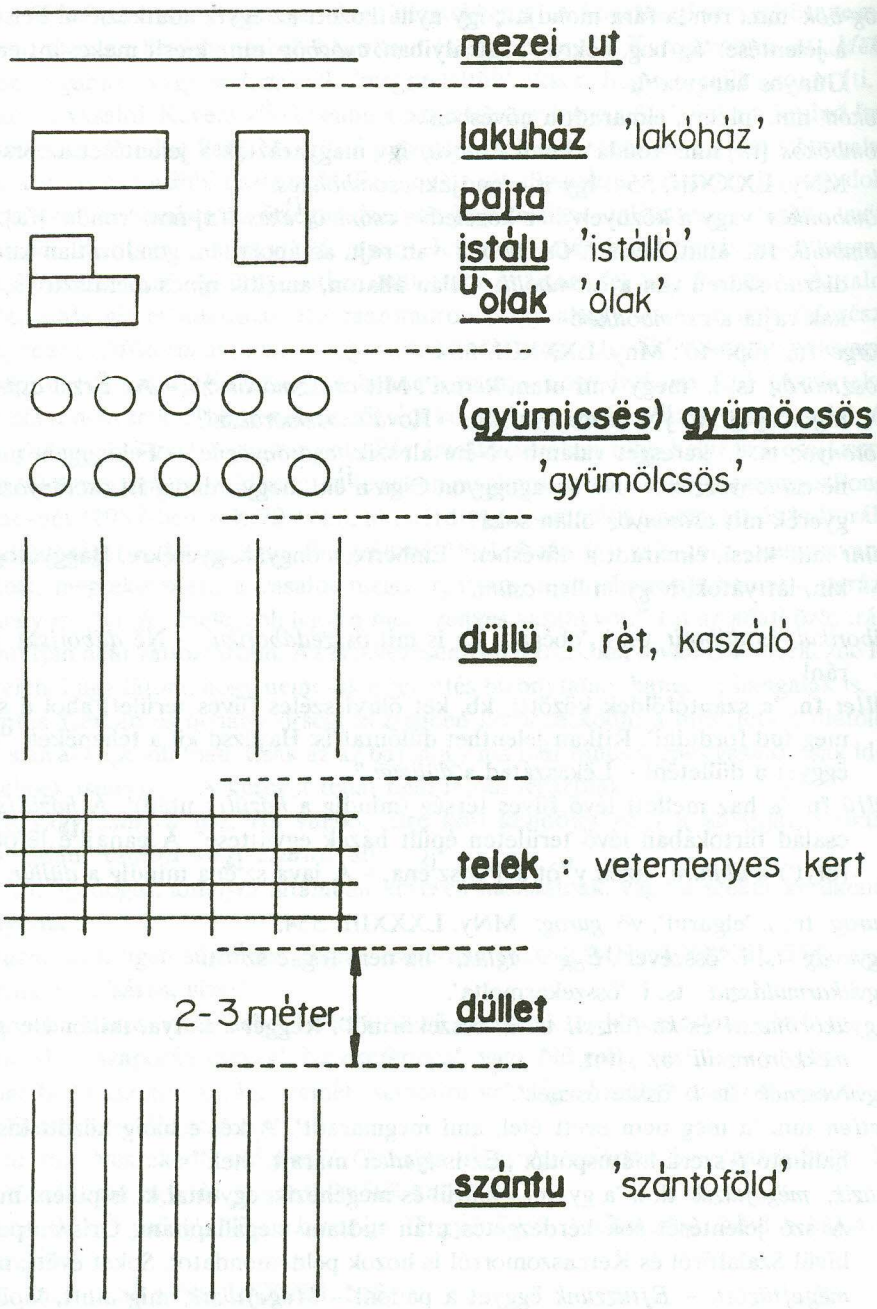

Gömbös Kálmán agronómus és Gömbös Emil adatközlő segítségével állítottam össze a vázlatot.

ekecsünyi ts. i. 'barkácsolni, valamit megcsinálni': MNy. LXXXIII, 554.

eklendëzik tn. i. 'valami keresnivalója van'. Mit *eklendëzik* az *östök* ('zsuptetős ház eresze') alatt?

elettyën, elöttyen, eleffën tl. i. 'elájul, rosszul lesz, aminek rossz vége is lehet'. Sok hangtani változata van. *Elettyënt,* a fejë elk^{u}òkatt. – E vagyok *löttyenvë.* – Vö. még *epëttyen*!

elügyün tl. i. 'eljön'. *Elügyüttem* gyerëkejim.

enekes mn. 'fülledt szagú, avas'. Mikor a sz$^{i\grave{}}$ëna elfogyott, asz monták rá, hogy *enekes. Enekes* szagú.

enekesül, mëgenekesül, mëgenekesëdik 'fülledtté, rossz szagúvá válik'. *Mëgenekesül* a liszt. Más is *mëgenekesü.*

epörkenyik tn. i. 'kiég v. elég (pl. a borsó a melegben)'.

epëttyen tn. i. 'elájul, rosszul lesz', vö. *pëttyen*! *Pëttyent* vargányo 'tönkrement vargánya'.

esmëg hsz. 'ismét'. Kevesen ismerik. Őriszentpéteren már nem. Kihaló tájszó. A hangalak és a jelentés is bizonytalan. *Esëg* esik az esü.

fakadik fn. 'kelés'. *Fakadig* v^{u}òt a nyakán, m$^{i\grave{}}$ëzes kovászt tëttünk rá, $^{i\grave{}}$ës akkor kügyütt a v$^{\ddot{u}\grave{}}$öggyö.

fanyar l. *fonyár* és *vonyár.*

favágitu ~ *fágitu* fn. 'favágóhely': ŐHA.

fëránytyás vagy *përánytyás* mn. *Fëránytyás* lëjángyerëk. A *përánytyás* alakot Alsó-Csödében hallottam.

fosztorás mn. 'A csirke nem akar kitollasodni'. Nëm mënnek sëmmire, ollan *fosztorások* ezëk a csibik.

fökin fn. 'szemölcs a kézen'. Az ŐHA.-ban az 1–5, 8–11, 13–16, 18–23, 27–32, 38–47 pontokon *fökin,* a többi kutatóponton ugyanez *'köszvin'.* Van *szákás fökin* is.

furdáncs fn. 'hegyes, vas- és kaskötő szerszám': MNy. LXXXIII, 554.

fürgetü fn. 'az ajtó billentő fája; ezzel nyitják vagy zárják': MNy. LXXXIII, 554.

füjj fn. 'a mezőn, a határban lévő fű neve'; az udvarban levőnek a neve: *gyöp.* A második kaszáláskor levágott széna neve: *sari,* a harmadik a *fattyi sari.* Összegráblutam ('összegereblyéltem') a *sarit.*

fütetkorra hsz. 'az esti fűtés idejére'. *Fütetkorra* hazagyüjök. Mindenki ismeri és gyakran használja.

ganaj fn. 1. 'gané', 2. 'trágyadomb'. Vüdd el a *ganajra* !

gántárfa fn. 'hordótartó alfa': MNy. LXXXIII, 554, vö. *pándur.*

geberit ts. i. 'szaporán fecseg'. Në *gebericcs* ! vö.: *'cseferit'.*

g$^{i\grave{}}$ëbërëk fn. 'csótányok'.

geszmet fn. és mn. 1. 'hitvány, haszontalan'; Mindën *geszmetët* idehordanak. 2. 'haszontalan ember'; Emil *geszmet* alak, mer nëm akar d^{u}ògozni. Vö. a *csekmet* tájszóval!

geszmethel fn. Olan árok, amit föver a gaz.

gobonca fn. 'hajdinából, répából készült étel, tészta'. Őriszentpéteren a következő változatokban ismerik: *hajdinagobonca, mëncingobonca, szenmártongobonca:* MNy. LXXXIII, 553.

göbe fn. 'koca'.

gubul, gubulla ts. i. 'megtermékenyíti a kokas a tyúkot'. *Mëggubulla* a kokas a tikot.

egurog tl. i. 'elgurul': MNy. LXXXIII, 553–4.

gyentet tn. i. 'nehezen megy, tapogat'. Alig *gyentetëtt,* eláradott. Bijon ez is alig *gyentetëtt.*

gyepü fn. 'élősövény'; a következő fa- és bokorfajták szoktak benne lenni: *magyarufa, kökinbokor, gyürkice, kecskerágu.* Az élősövény összetétele helyenként és udvaronként változhat.

(gyobanya) vagy *(gyobannya)* és *(gyobannyok)* fn. 'nagyon öreg asszony, az ükanya vagy a dédmama után következik'. Még igen sokan ismerik és használják. Kapornaki Lajosn^{i}ënak kocsmája v^{u}òt. „Na *gyobannyok*! Aggy ëtty f^{i}ë dëcit!" [ti. pálinkát].

gyöp fn. az udvarban levő fű neve. Vö. *füjj* !

gyujtu fn. 'gyufa'.

handinya fn. 'hajdina' Kercaszomoron.

hapucál tl. i. 'galoppban fut'. „Az ostort mëksuhantottam, osztán *hapucátak* a lovak." E tájszót Őriszentpéteren jegyeztem fel (a spontán beszélgetésben jó) Siska Gyulától. Hallottam továbbá Siska Győzőnétől Pál Borbálától (38 éves), aki Viszákon született és Őriszentpéterre jött férjhez. Jó adatközlő. – Ennek ellenére a *hapucál* tájszót Őriszentpéteren is kevesen ismerik, más faluban sem hallottam.

hácsku ~ hákcsu fn. 'átjáróhely a kerítésen'. Kevesen ismerik e szót: MNy. LXXXIII, 553.

hatak fn. 'pattanás', *hatakos* mn. 'pattanásos'.

házülis fn. 'egy család birtokában levő területen épült házak helye együttesen'. Mindig a ház mellett van.

h^{ü}ökü 'a kemence felhevített feneke'. Van aki így mondja: *h^{ü}ök^{ü}ö* [inkább azok mondják így, akik a köznyelvi alakhoz közelítenek]; *h^{ü}ökün* süt perec vagy *h^{ü}ök^{ü}ön* süt perec (tejből, vízből és tojásból készült tészta volt). Ünnepi alkalmakkor sütöttek ilyet.

h^{ü}ölesül, lëh^{ü}ölesü tl. i. *h^{ü}ölesëdik* 'hüvelye képződik a babnak és borsónak'. K^{i}ësün vettetik, nëm *h^{ü}ölesül* mëg a babod. – Nëm *h^{ü}ölesüt kü* ben mindën szëm. – *H^{ü}ölesül,* mer nëm tud kifejl^{ü}ödni, hogy lëgyën belüllö h^{ü}öl ('hüvely'). – A borsunak *h^{ü}ölö* van. – Jaj, de j^{u}ò lënnë ëgy j^{u}ò esü, mer *h^{ü}ölesül,* lëhull a virág'gya. – *H^{ü}ölesü,* leesik a virág'gya.

hömbölögnyi tl. i. 'henteregni': MNy. LXXXIII, 553.

humpuk vagy *mögyehöncsök* fn. 'földkupac a határ jelölésére': MNy. LXXXIII, 553.

hupányi ts. i. 'megveri bottal', *hupáta* 'megverte bottal': MNy. LXXXIII, 553.

inakásája fn. 'lábikra, vádli'.

isztelen mn. 'ha valaki levert, rossz kedvű'. Ollan *isztelen,* mint a l^{u}òszar.

isztelenkëdik tl. i. 'leverten viselkedik'. Në *isztelenkëggy* ! Mit *isztelenkëdik* itt?

kajcsibás mn. 'egyenes'. *Kajcsibásan* n^{ü}òttek.

kácsul tl. i. 'elferdül, deformálódik', vö. *elkácsul.*

kágyu fn. 'kis csiga'. Megizzattam, mint ëty *kágyu.*

kajcsorás mn. 'ágas-bogas, igen görbe [fa]'.

kajdácsul és *kajdászik* tl. i. 'nagyon hangosan beszél'. Në *kajdássz* akkorán!

kánya fn. 'ragadozó madár'. *Tikhordu kánya, nyulászu kánya* 'tyukot és kis nyulat ragadozó madár'.

kapacs 'négy ágú, olyan, mint a villa, a szekérről húzták le vele a trágyát': MNy. LXXXIII, 553.

kászli fn. 1. 'konyhaszekrényféleség', pl. ebben tartották a tejet vagy más ennivalót. *Kászliba* van a turu. 2. 'lefejtett, összehajtott eperfa- vagy berekfahéj' (ebben vitték haza az epret). F^{i}èrfi, gyerëk mindëgyik tudott *kászlit* csinyányi. Abba szëttük az eprët. Dics^{i}èrt epörgyinek në vügyi *kászlit*! A *kászli* szó 2. jelentésének megállapításával nagyon sok időt töltöttem el. Bár rákérdezésre mindenütt ismerték. – ZAKÁL monográfiájában nem *kászli,* hanem *kászlu* hangalak szerepel (i.m. 87).

kátyu fn. 'lyuk a sáros úton, amit a kerék vág'. A mélyebb lyuknak *zöhentü* a neve. („A *zöhentü* mélyebb" – mondták adatközlőim.) L. ott!

korázik tn. i. 'siet az óra'.

köszvin fn. 'szemölcs a kézen'. Az ŐHA.-ban a 6–7, 2, 17, 24–25, 33–35 kutatópontokon, a többi pontokon *fökin* a neve.

köpedëz, köpedëzik, köppedëzik. Hangtani szempontból kisebb különbségek, bizonytalanságok, de a fő alak *köpedëz;* tn. i., jelentése ellenben mindenütt megegyezik: 'tétovázik'. Në *köpedëzz* ! Mit *köpedëzü* itt?

körömzsil ts. i. 'összekarmol', l. *eggyükörömzsil* alatt.

kuglihupp fn. 'kuglóf'.

kuglihupsütü fn. 'kuglófsütő'.

kukorál tl. i. 'legugol, dolgát végzi'.

kuku fn. 'a két végén kilyukasztott tojás'. (Husfitra) piros *kukut* tojt a nyuszi: MNy. LXXXIII, 554.

kull^{i}èroz ts. i. 'rendben tart, kordában tart'. Kedvelt szó. Nëm hagy rájok mindënt. Mindik *kull^{i}èroz.* Rendes háziasszony, de az urát mindik *kull^{i}èrozza.*

kurgyog és *kurtyug, kurtyog* tl. i. 'korog a gyomra'. Uty *kortyogott* a gyomrom. *Kurtyogat* a gyomra.

kusztora bicska fn. 'fanyelű, rugótlan kés': MNy. LXXXIII, 555.

kutyor fn. 'mély gödör, amelyben víz van'. Kis *kutyorbu* lëhet vizet meriteni. *Forásos* ('forrásos') helen egy gödröt ásunk, ahol összegyült a viz. Ez a *kutyor.* – *Kutyorbu* ittunk, mikor fát szëttünk az erdün, de ma nëm merünk, mer mindën më van fertüzvö.

küs^{u}òszt ts. i. 'nehezen húz ki valamit'. Alik tuttam *küs^{u}òsztani,* ha nehezen gyün. – [E tájszót és a jelentését kevesen ismerik Őriszentpéteren is, ZAKÁL közli.]

küzsarul ts. i. 'kiharcol valamit'. *Küzsaruta,* evittë a p^{i}ès̃zt. Őriszentpéteren egyetlen, de jó adatközlőtől hallottam.

lakoma mn. 'falánk'. Ha nëm lëd v^{u}òna ollan *lakoma,* nëm ^{i}èri baj.

lehincül ~ lëhincül ~ lehincsül ~ lëhincsül tl. i., jelentése kb. 'gyengén fúj a szél'. Nëm nagyon fuj a sz^{i}èl, csak *lëhincül,* de utubb fötámad. Ugy efárott, alig *lehincsül* – az ember menés közben elfárad. – *lehincsül* tl. l. 'kapkodja a levegőt'. Ez utóbbi jelentés ritkábban használatos.

liflander és *liflandër,* ritkán *<liflandlër>* mn. 'dologkerülő, munkátlan'.

lopicskul, lopácsul, lopáncsul, lobickul, lubickol ts. és tn. i. 'kézzel veri a vizet', *lopáncsul* a vizbe. A következő: *lobickul, lubickul* Felső-Csödéből való adat, Sebők Emil mondta. L. még: MNy. LXXXIII, 555. A gyerek, amikor fürösztöm, ugy *lopáncsul* a vizbe, mint ëty kacsa.

lohoncos mn. 'vizes, lucskos'. Nëm lëhet a krumpit *t^{ü}òtenyi,* mer nagyon *lohoncos.* – Ha esü után mënëk a füjbe, mindën tiszta *lohonc.* Tiszta *lohonc* lëtt a szoknyám alla.

lotyu fn. 'vén dada': MNy. LXXXIII, 555.

lükü fn. 'kölestörő mozsár': MNy. LXXXIII, 555.

máncs^{i}èros mn. 'sáros', l. *cs^{i}èros.*

[én] *mëcceg* velë, [ő] *mëccez* velë tl. i. 'mit csináljak vagy tegyek vele': vö. VÉGH, Nyr. CIX, 190 és MNy. LXXXIII, 555.

mëgenekesëdëtt melléknévi igenév 'megromlott, rossz szagú lett', vö. *enekes.*

mëggubulla l. *gubulla.*

mëkcsakar ts. i., jelentése kb. 'megteker'. (Kercaszomoron jegyeztem fel.) Vö. *csakar.*

mëks^{u}òdik tl. i. 1. 'megcsúszik'. *Mëks^{u}òdott* ^{i}ès' elesëtt. Ugy *mëks^{u}òttam,* maj nëm elestem. Um *mëksuòttam,* hogy a dërëkamba egisszen belenyilallott. 2. 'megnő, megerősödik'. Ez a kukorica de hirtelen *mëks^{u}òdott.* J^{u}òl *mëks^{u}òdott* ez a gyerëk.

meter fn. '100 cm neve' Őriszentpéteren, Csödében és Kercaszomoron. Viszont Szalafőn: *m^{i}ètër.* – Őriszentpéteren is a fiatalok már így mondják: *m^{i}ètër.*

mezü és *mezzü* fn. 'a határ'.

moh^{u}òkodik tl. i. 'zabál'.

mohossan ëszik tn. i. 'mohón eszik'.

molákás mn. 'zsombékos, mocsaras'. Vö. ZAKÁL 86, VÉGH: MNy. LXXXIII, 555, mai őrségi adat.

monya fn. 'a ló nemi szerve, heréje'. A l^{u}ònak van *monya,* a disznunak meg a bikának: *tökö.* – *Kokasmony.* De: *tikmony* l. ott!

mögye fn. 'a szomszédok földje közötti keskeny füves sáv'. A szomszidok között *mögye* van. *Mögyefüjjet* szoktunk szëdni, a marháknak. Szorossan összekötöt-

tök és a fejenkën vüttök. L. még *mögyehöncsök:* a *humpuk* szó mellett. [Zárt *ë* hanggal: *mëgye;* csak nagyon kevesen mondják, inkább a fiatalok.]

mukucs fn. 'mókus': ŐHA.

nyifántás, nyifáncás mn. 'gyenge, erőtlen, nyápic'. Në erütezsd a d^{u}ògot, mer *nyifántás* ez a gyerëk.

nyüsszedëtt melléknévi igenév 'hallgatag, bágyadt'. *Nyüsszedëtt* ez a gyerëk. Bisztos beteg lësz.

nyüszlett mn. 'sovány, gyenge'. De *nyüszlett* ez a gyerëk.

nyüszit, nyüszkü, nyüszörög tl. i., jelentése valószínűleg: 'vonyít'. – Mit *nyüszöröksz?* Në *nyüszkü* [kutyának mondják].

^{u}*òdal,* jelent létrát is: ŐHA.

obërgyál tl. i. 'fecseg, beszél'. Në *obërgyá!*

okulári fn. 'szemüveg', vö. *pápics* és *respek.*

ordung fn. Nyilván német jövevényszó. Őriszentpéteren kívül Csödében is hallottam. Ámde jelentése nem 'rend', hanem a kutyák viselkedésével kapcsolatban használják. „Betëszëm az ajtut, mer $^{i\grave{}}$ëccaka ollan *ordungot* csinyának a kutyák."

oromállu fn. 'sárgarigó', l. *aranymálung* ^{u}*ò.*

ostoba mn. 'lusta'. Akár az Ërzsi, ollan *ostoba, lusta.* – M$^{i\grave{}}$ëg arra is *ostoba,* hogy lëfeküggyön.

östök vagy *üstök* fn. 'zsuppos vagy szalmatetős házak eresze'. Bő magyarázatát l. az ŐHA. 176. térképlapja kommentárjában.

összebollott 'összebomlott' l. *bollik* alatt!

összehetez <*hetezüdik*> tl. i. 'összevissza beszél'.

pakruc fn. pokróc: ŐHA.

pándur fn. 'hordótartó falfa'. Őriszentpéteren így mondják: *gántárfa,* l. ott!

pápics fn. 'szemüveg'. Kercaszomoron hallottam, vö. *respek.*

pattagu fn. 'borókafenyő'.

penesznës vagy *peneszlës* mn. 'penészes'.

përántyás mn. 'gyenge', *përánytás lánygyerëk,* vö. *ferántyás.*

pehes [fa] mn. 'podvas [fa]'.

pehesül tl. i. 'podvásodik'. *Mëg van pehesüvë.*

pemet fn. 'kukoricaszárból készített eszköz a befűtött kemence fenekének a tisztítására'.

pemetül ts. i. 'pemettel megtisztít'. Bepemetük a kemëncinek az allát, hogy në lëgyën (*hammas*) ['hamus']. Ollan tiszta lëtt *h$^{\ddot{u}\grave{}}$ö kü.*

përgyuka fn. 'lepke': ŐHA.

përgyus, përgyukás mn. 'vékony'. Mongyák, ha valaki ollyan *përgyusan* $^{\ddot{u}\grave{}}$ötözik. Ollan *përgyukássan* $^{\ddot{u}\grave{}}$ötözik.

pëttyen, elpëttyen tl. i. 'elájul, összeesik, rosszul lesz'. $^{\ddot{U}\grave{}}$önálluk [azaz Pályiéknál a tsz-elnökéknél] ebidëzëtt më̈g a pap. Kimëntek a pájára [a futballpályára], ëc-

cër csak *elpëttyent.* D^{ü}ölt idë, d^{ü}ölt oda, kapkottak, mire lëfektettik, már hulla v^{u}òt. Vö. még *pëttyent* vorgányo. A *pëttyen, elpëttyen* jelentése kb. az, mint az *elettyën* tájszónak, amelynek sok hangtani változata van.

pilonga <*pironga* > fn. 'a kés metsző vasa'. *Mëkcsipi* a mihe, rá kö szoritnyi a k^{i}ès *pilongáját.* – Evásott a *pilongája,* evásott a k^{i}ès: MNy. LXXXIII, 555.

pilláncs fn. 'lepke'.

pinka fn. 'a hordó aknájába való fa': MNy. LXXXIII, 555.

pipicslámpa fn. 'kis lámpa'. Bokszos katujába tëttünk valami posztudarabot, azután olajat vagy zsírt, ^{i}ès meegyujtottok.

pitli fn. 'faedény, fogója is van'. A lovak isznak belölle.

pity^{i}er, pityër, bubos pity^{i}ër fn. 'kis madár'.

pittye fn. 'tyúk'. H^{i}ëba *pittye*!

pizsële fn. 'csirke'. Gyerëk, engët kü a *pizsëliket* !

porhu ~ porhanyu mn. 'porhanyós'. J^{u}ò *porhu* az ^{u}òma.

pöröntyös mn. 'vizes, nedves'. Ollan *pörönytös* a füjj, a cipüjë átázott. – Dër^{i}ëkik *pöröntyös* lëttem.

prezsmitál tl. i. 'beszél, traccsol'. Mit *prezsmitál* ez nekëm, amikor vaj van a fejin.

rakodlás fn. 'rekettye': MNy. LXXXIII, 555.

rastan tl. i. 'roppan'. Este kolbászt ëttem, akkorát *rastant,* ugy ^{i}ërzëm, hogy etörött a fogam: MNy. LXXXIII, 555.

rastog tl. i. 'pattogva tör'. Hallod, ollan *rastog,* gyünek a vaddisznuk: MNy. LXXXIII, 555.

rácsa fn. 'rákfogó eszköz'. Csak nagyon kevesen ismerik: MNy. LXXXIII, 555.

respek fn. 'szemüveg'. Kercaszomoron hallottam; vö. *okulári* és *pápics.*

ritu kapa fn. 'keskeny, erős kapa bokorirtásra, gazvágásra'.

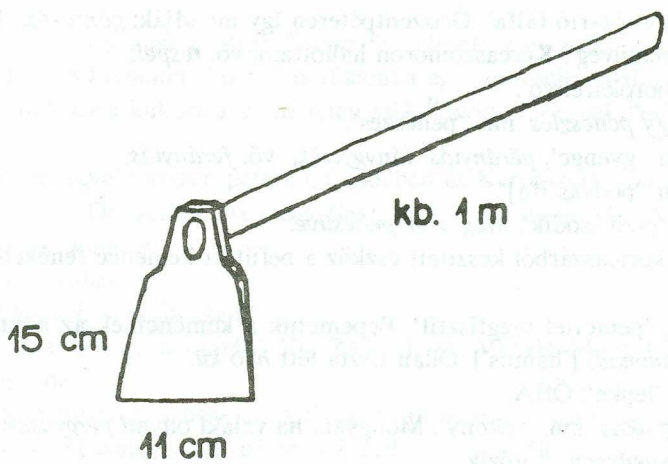

Ritukapa 'irtó-kapa'
Az erősen gazos helyek kapálására használják.

rokk fn. Nyilván német jövevényszó. Jelentése: 'nagyobb félkabát'. Fölveszem a *rokkomat.*

rokkon fn. Szëginyeb *rokkonyoknak.* – A Spilákokke ('Spilákékkal') më̈g mi *rokkonyog* vagyunk.

sari l. a *füjj* alatt.

semmed és *esemmed* tl. i. 'zsibbad'. *Semmed* a kezem, lábom. *Esemmed* a lábom.

s^{u}òdër fn. 'lapocka'. Ugy nyilallott a *s^{u}òdërom.*

summaszt, elsummaszt ts. i. 'eldug'. Hova *summasztottad* el?

(sorok) sarok fn. Ragozott alakban még többnyire *o* szerepel. *Sorogba.* A cipü *ora* 'orra', *sorka* 'sarka'. A középkorúak és fiatalok viszont már így mondják: *sarok.*

süpedli fn. 'ágyat pótló, deszkából összeállított bútordarab'. Nappe bedukták az ágy alá, este kühuszták, a gyerëkëk abba aluttak. – A Sanyi is abba szokot feküggynyi.

supi fn. 'nappal asztal, éjjel ágy'. Kb. 1 m magas és 1 m széles. Négy lába van. Mind a négy oldala be van festve. A tetejét éjjel leveszik. A *supibu* lestük, amikor csinyáták a karácsonfát.

suspitál tn. i. 'sustorog'. Mit *suspitátok* a sarogba?

sutyorog tn. i. 'nem akar színt vallani'.

sutyori mn. 'zsugori'. Micsoda *sutyori* vagy! Nëm vëszël ëggy üveg sört. – Nëm v^{u}òd baráttya neki, sënki së *áhatta* ('állhatta'), mer *sutyori* v^{u}òt.

szakos mn. 'csúszós'. A *telek* (l. ott) *szakos,* amikor sok esü van. – Mëgázik ez a ronda, minygyár *szakos.* – Nagyon *szakos* ['csúszós'], *vides* ['vizes'], az ánygyi mondta.

szákás [ember] mn. 'magas, vékony ember'. Olan *szákás,* csont më̈g b^{ü}ör.

szalu fn. 'kapaforma, kis ritukapához hasonló, félkörben hajtott famegmunkáló szerszám'. Vályúkat faragtak vele.

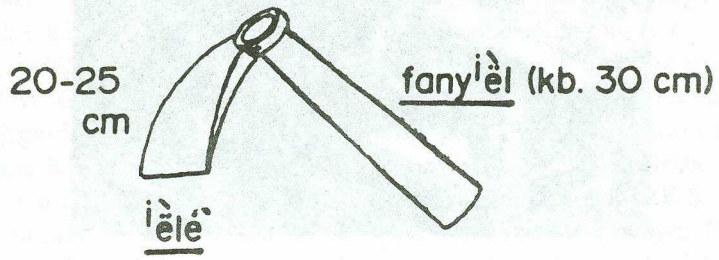

Szalu

Fejszével farönkből kifaragott teknő mélyedéseinek a felületét ezzel a szerszámmal finomítják.

szamalu fn. szénvonó: ŐHA.

szëszërëg tl. i. 'nincs megelégedve a sorsával, kesereg, zsörtölődik'. Ot már *szëszërëgnek,* mer köll az ünnepre a p^{i}ëz.

Szent Iván lova vagy *Szem Mihá lova* fn. 'négy lábú, feketére festett alkotmány, amelyen a halottat vitték ki a temetőbe'.

szi ts. i. Kercaszomoron és Őriszentpéteren hallottam. Jelentése: 'farag, alakít' (egybonyolult szerkezeten). (Fénykép.) Szitam velë ëty fejsze nyelit. I^{i}ën *szijom* a fak^{i}ërgit *sziju k^{i}ësse.*

sziju k^{i}ës fn. (l. a fényképen). E késsel faragják a fát.

sziju sz^{i}ëk fn. 'a szerkezet neve'.

A fénykép özv. Pongrácz Antalné Papp Margit 70 éves kercaszomori asszonyt, a kitűnő adatközlőt ábrázolja.

sziva fn. Kercaszomoron *sziba* 'szilva'. Adatközlőim szerint a régi öregek még így is mondták: ((*ciba*)) (ez utóbbi tehát a már kihalt, de az emlékezetben még meglevő szó jele). Ez utóbbi adat nem valószínű; *vari sziva* 'aratás után érő apró szemű szilva', *duránci szilva, hosszi sziva.*

sz^{i}ëna fn. 'az első kaszálás után megszárított fű neve', a második kaszálás a *sari,* a harmadik: a *fattyi sari.* Behortok a *sarijainkat.*

szivázsdoba toldalékos alak. Jelentését a következő párbeszéd mutatja: „Hova mënt? Odamënt a *szivázsdoba.* " Adatközlőim hallották, ismerik ezt az alakot, de jelentését már pontosan nem tudják. Úgy vélik, ott sok *szivafa* van. Ezt Őriszentpéteren hallottam. (Sok sziva v^{u}òt, *fëszëttik.* Kercaszomori adat, tehát ott az öregek *fëszëttik;* nëm *fószëttik.*) A *szivázsdoba* alak jól mutatja, hogyan pusztulnak a tájszavak is.

szomis vagy szomitt mn. 'szomjas'. A kerbe kapátam, ollan *szomitt* v^{u}òtam, be köllöd gyünnöm innya. – Ollan *szomizs* v^{u}òtam, nyálamat së tuttam lënyeni.

szurdik, kemënce szurdiktya fn. E szót nem minden adatközlőm ismerte. Oka: az Őrségben kevés volt a búbos kemence. A *kemënce szurdiktya* a búbos kemencének kb. 30–40 cm széles *t^{ü}öfábu* készített deszkával borított padkája. ZAKÁL *sordik* alakban említi (86). Ilyen hangalakban az én adatközlőim nem ismerik.

szükül tl. i., jelentése valószínűleg 'vonyít a kutya'.

tag fn. 'a háztól messzebb eső földterület neve'. Pl.: *tanitutag, paptag.*

telek, származékai: *teleket, telekek* fn. 'a ház mellett levő kisebb földdarab'. A ház után jön a *gyümicses, gyümöcsüs, gyümöcsös,* azután jönnek a *telekek. A lakásho lekközelebbi bekeritett hel, od veteminyëznek, oda ütetnek buborkát, z^{ü}öccsigët.*

tëntabugyafa fn. 'a levele apró, hosszúkás, mint az orgona'. Tintát csináltak belőle, ha beáztatták. Kercaszomoron hallottam. Adatközlő özv. Pongrácz Antalné Papp Margit 69 é.

tikmony fn. 'tojás'. Az adatot Zsohár Istvánné Szabó Olga 63 é. kitűnő adatközlőtől hallottam, először 1986-ban. Mondta az édesanyja, özv. Szabó Ferencné Galambos Olga 85 é. is. – Mikor 1969 őszén Zsohár Istvántól megkérdeztem, ismerik-e a *tikmony* szót 'tojás' jelentésben, igennel válaszolt, és e mondatot hozta fel például: „Mit ëtti të gyerëk? *Tikmonyás levest* f^{ü}özött az anyám." A szót ZAKÁL GYÖRGY is említi (71. l.): [*kuku* 'a két végén kifúrt tojás', VÉGH J. megjegyzése]: tojás, *tikmony*-nak is mondják. 1989 őszén Alsó-Csödén Laczó Gézáné Kisgazda Elza is ismerte a *tikmony* szót 'tojás' jelentésben. A *tikmony* szót sem Szalafőn, sem Kercaszomoron nem ismerik. – IMRE S. Felsőőri tájszótára szerint: *mony~, (am, a)* fn. 'férfi nemi szerv'. – *monyas* II. mn. 'olyan tyúk, amelyben tojás van'. – A *tyúkmonyas* címszó alatt a felsőőri szótárban ez olvasható: *tikmonyas* mn. (régies) 'tojásos'. Csak ebben a szerkezetben: *tikmonyas leves.* Megj. Ma már nem nagyon él a szó. Maga a „tikmony" alapalak pedig egyáltalán nem használatos. – VÁRKONYI I. büssüi tájszótárában (Bp., 1988.) is megvan a *tikmony* fn. 'tyúktojás' jelentésben. Három *tikmont* is főtör-

tem, az maj ölég lösz möksütni neköd. (A kérdéssel kapcsolatban l. még MÁRTON GYULA, Magyar nyelvjárástan. Cluj, 1972, 6.)

timporodik, beletimporodik tl. i. 'beleszeret'. Akkorán *beletimporodott* abba a lëjánba. – Van ilyen jelentése is: *timporodott* melléknévi igenév 'belezavarodott, megtébolyodott'. Ez utóbbi jelentése azonban ritka.

toplus mn. 'taplós'. A körte, a r^{i}ëpa ollan *toplus.*

topánka fn. 'gyerekcipő'.

t^{i}emeledëtt melléknévi igenév 'tébolydába való, nem beszámítható'.

tokmány fn. 'szaruból vagy fából készült kaszakőtartó'.

torácos mn. Csak Őriszentpéteren hallottam. Jelentése valószínűleg: 'csúnya'.

tümmedvë határozói igenév 'rossz kedvű, levert'. E vagy egisszen anyátlanodva, më̈g vagy *tümmedvë.* – Micsoda *tümmed* ('formád') van.

tünd^{i}ërës mn. *Tünd^{i}ërëzs gyerëk.* Jelentése kb. 'zsörtölődik, csökönyös'.

tünd^{i}ërës l^{u}ò 'Csökönyös, nem akar menni'. Olan, mint a *tünd^{i}ërës l^{u}ò.*

tünyüdik tl. i. 'zsörtölődik (a gyerek)'.

mëktünyik (a gyerek) tl. i. 'nyűgös'. *Mektünt* ('megmakacsodott') a gyerek.

tiporcul tl. i. 'toporog'. Në *tiporcujj* itt, *mënny* e má!

türet vászon fn. 'hosszában kettéhajtott (összetűrt) s henger alakúra felgöngyölített, kb. 18–22 méternyi vászon, amit egyszerre szednek le a szövőszékről'. A hosszúság egyénenként változik. „Ott is mëntek a k^{i}ërük, a lány efingotta magát. Az annya mëk sz^{i}ëgyëtë, adot nekik k^{i}ët *türet vásznat.* Asztán, hát mikor emëntek, a lëány utánuk futott, osztán monta nekik, hogy: *ëjetlen szájjat,* mëk fingatlan seggët a temetübe keressenek." Ezt Őriszentpéteren írtam fel, de Kercaszomoron is hallottam: Látott-e fütetlen kemëncit, mek fingatlan seggët. – A *türet* méretére lásd az Ormánysági és a Szlavóniai (kórógyi) szótárt!

ürög fn. 'fakarókból összeállított, elöl nyitott, pitarszerű vagy tornácszerű alkotmány'. Kitëttem az *ürögbe.* Ott van künn az *ürögbe.* – Egyes adatközlők szerint csak a melléképületek előtt van *ürög: ^{u}òlürög, istálluürög,* de: *pitar* (a lakóház előtt). Őriszentpéteren, Szalafőn, Kercaszomoron kérdezősködve mégis úgy látom, hogy a lakóház, a főépület és a melléképületek előtt is van *ürög.*

vacsora vesztü fn. 'lepke, ami este repül, és néha belerepült az étellel telt tányérba".

vaddzán fn. 'réten, ingoványos területen élő szép virág neve'. Ollan sz^{i}ëb gyönyörü z^{ü}ödj; mikor eszárod, alomnak szoktuk összehuzni az állatoknak. A *vaddzámbu* pedig koszorut kötöttünk.

vih^{i}ër fn. 'vihar'. Már lassan kiveső tájszó, de Szalafőn ma is sokan használják. L. ŐHA. 63. sz. térkép.

vinak, vitak tn. i. Csak 3. személyű alakban hallottam, pedig nagyon kedvelt és több jelentést hordozó tájszó. Jelentése kb.: 'verekednek, harcolnak, versengenek'. A szomszid më̈g az ^{l}ën kokasom *mëgvitak* ('összeverekedtek'). A tikok is *összevitak.* – Az asszonyok më̈g *vinak* ('versengenek') ^{i}ërtë [ti. egy fiatal emberért].

vizsla [gyerek] mn. 'ügyes, mozgékony'.
vonyár mn. 'állott, rossz ízű, fanyar': MNy. LXXXIII, 553.

zalámbul tn. i. 'céltalanul megy össze-vissza'. Itt *zalámbul* összevissza. Mit kujtoroksz? Annyit *zalámbutunk,* m[i]ëksë tanátunk sëmmit [ti. gombát].
zöhentü fn. 'a kátyúnál is mélyebb kerékvágás'. A m[i]ëll árok a *zöhentü.*
zök, mëkzök ts. i. 'meglöki' pl. a marhákat.
zsarul, küzsarul (l. ott) 'kiköveteli, kiharcolja'. Ez mindent *küzsarul.*

ZAKÁL GYÖRGY 1818-ban készült őrségi monográfiájából 1986-ban 72 tájszót kérdeztem ki, ebből hetet nem ismertek. Ezek a következők: *ontozni* 'magát kiüríteni', *landulni* 'lobbot vetni', *röginy* 'a barmokat pusztító betegség'; *szotyu* helyett azt mondják: *lotyu* 'vén dada', *suttony* 'szeglet', *zöbögni* 'henteregni' helyett ezt mondják: *hömbölögnyi.* – A *rácsa* 'rákfogó eszköz' neve kihaló, de még többen ismerik.